

Актуальні питання притягнення суддів до відповідальності
(частина перша)

Гончаренко Олександр Володимирович,
*керівник служби Голови Вищої ради юстиції,
кандидат юридичних наук*

УДК 343.16+347.962].086(477)

Питання притягнення до відповідальності суддів як особливої категорії державних службовців – завжди найгостріший предмет обговорення громадськості будь-якої країни незалежно від її економічної формації, політичного режиму або державного устрою. Передусім звертається увага на ефективність механізму притягнення суддів до відповідальності за встановлені факти порушення ними закону, тобто системи, безпосередньо пов'язаної з рівнем довіри громадськості до суддівського корпусу та належної роботи судової системи.

На жаль, як свідчать соціальні опитування та статистичні показники діяльності Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та інших державних органів, кількість скарг на осіб у суддівських мантиях щороку зростає, що не може залишитися поза увагою як правоохоронної і законодавчої галузі діяльності суспільства, так і науки.

Проведення судової реформи перш за все пов'язане із прийняттям нового Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон), який разом з окресленням нової загальної системи судоустрою України дещо по-іншому врегулював питання відповідальності суддів, особливо стосовно процедури звільнення суддів, порядку оскарження актів з питань суддівської кар'єри, деталізації таких понять, як дисциплінарне порушення судді (а в Законі України «Про Вищу раду юстиції» – поняття «порушення присяги судді») тощо. І хоча питанням відповідальності суддів присвячена значна кількість робіт, необхідність аналізу питання конституційної відповідальності суддів у

контексті зміненого законодавства обумовлює актуальність обраного предмета дослідження.

Сучасна правова наука вважає, що юридична відповідальність – це різновид соціальної відповідальності, закріплений у законодавстві і забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належать [1, с. 149].

Юридична відповідальність, як і будь-який інший вид відповідальності, для громадянина-правопорушника є небажаною, невігідною чи неприємною. Юридичну відповідальність поділяють на позитивну та негативну, або перспективну та реперспективну. При цьому, першу сприймають як сумлінне виконання особою своїх обов'язків перед суспільством (відповідальна поведінка, усвідомлення свого обов'язку перед суспільством тощо), а другу – як настання для особи негативних наслідків за вчинене правопорушення.

Юридична відповідальність судді – це здатність судді звітувати перед собою, суддівським корпусом, кваліфікаційною комісією, Вищою радою юстиції за результати своєї професійної діяльності та додержання норм моралі (перспективна відповідальність) і одержувати позитивні чи негативні оцінки своєї діяльності із застосуванням, у разі потреби, відповідних санкцій за неналежну поведінку (реперспективна відповідальність) [2, с. 23]; або етично-правовий стан, що породжує необхідність добросовісного використання прав і виконання обов'язків по відправленню правосуддя, покладених на суддів законом, а також необхідність додаткового правового обтяження в разі судової або професійної помилки, допущеної ним у процесі судочинства [10; с. 34]. Впливаючи на суддів, чиї вчинки не відповідають професійним суддівським обов'язкам та вимогам, що ставляться до них, відповідальність забезпечує додержання ними закону і, як наслідок, стає можливим здійснення правосуддя в порядку і на умовах, що встановлюються для даного виду діяльності. Отже, в більш широкому розумінні відповідальність є фактором, спрямованим на створення оптимальних умов для суворої і точної реалізації статусу як гарантії правомірної поведінки суддів [4, с. 82].

Юридична відповідальність суддів є складовою їх правового статусу. Тому неухильне настання відповідальності судді за вчинене правопорушення, з одного боку, є ефективним засобом забезпечення законності в цій специфічній сфері суспільних відносин, а з другого, – виступає чинником незалежності суддівського корпусу, забезпечення реалізації конституційно-правового статусу судді.

Аналіз законодавства дозволяє виокремити наступні види юридичної відповідальності суддів, застосування яких відбувається з огляду на особливий статус особи-правопорушника: дисциплінарну, адміністративну, кримінальну, конституційну та інші види відповідальності судді, пов'язані зі здійсненням правосуддя.

Дисциплінарна відповідальність завжди пов'язана із невиконанням або неналежним виконанням працівником своїх трудових обов'язків, тобто порушенням трудової дисципліни.

Дисциплінарна відповідальність суддів як вид юридичної відповідальності полягає в накладенні на порушника суддівської дисципліни несприятливих позбавлень морального, матеріального та організаційного характеру і є одним із засобів забезпечення відповідності діяльності і поведінки суддів професійним стандартам (суддівської дисципліни) [3, с. 14-16]. Підставою дисциплінарної відповідальності для судді є вчинення ним дисциплінарного проступку, тобто винного, протиправного порушення службових обов'язків. Дисциплінарна відповідальність суддів є одним із засобів забезпечення виконання їх професійних (службових) обов'язків, а відтак суддівської дисципліни [4, с. 84].

Вперше з часів незалежності України в нормі чинного законодавства (ст. 83 Закону) чітко визначено (конкретизовано) коло підстав, за наявності яких суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження, а саме за:

- істотні порушення норм процесуального права при здійсненні правосуддя, пов'язані, зокрема, з відмовою у доступі особи до правосуддя з

підстав, не передбачених законом, порушення вимог щодо розподілу та реєстрації справ у суді, правил підсудності чи підвідомчості, необґрунтоване вжиття заходів забезпечення позову;

- невиконання суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом;

- порушення вимог щодо неупередженого розгляду справи, зокрема порушення правил щодо відводу (самовідводу);

- систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя;

- розголошення таємниці, що охороняється законом, в тому числі таємниці нарадчої кімнати або таємниці, яка стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні;

- неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації), зазначення в ній завідомо неправдивих відомостей.

У зв'язку з цим дисциплінарний проступок слід відрізнити від помилки судді, дії (бездіяльності), яка має зовнішні ознаки проступку, але позбавлена елемента вини [3, с. 14–16]. Законом встановлений певний індемнітет стосовно суддів на притягнення до дисциплінарної відповідальності – скасування або зміна судового рішення не тягне за собою дисциплінарної відповідальності судді, який брав участь у його ухваленні, крім випадків, коли порушення допущено внаслідок умисного порушення норм права чи неналежного ставлення до службових обов'язків (частина друга ст. 83 Закону). Закон забезпечує право судді мати свою точку зору, внутрішнє переконання, власне бачення фактів та порядку регулювання спірних правовідносин. Відсутність свободи судді при розгляді справи фактично спотворювала б ідею правосуддя.

Слід відзначити, що дисциплінарна відповідальність судді порівняно з конституційною чи кримінальною є значно м'якшою і застосовується у вигляді догани. Проаналізувавши Закон, можна дійти висновку, що вчинення суддею дисциплінарного проступку за умови дотримання строків є автоматичною

підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності, водночас не є підставою для звільнення його з посади. Можна погодитися з таким твердженням, якщо суддя допустив лише один дисциплінарний проступок, проте наявність кількох дисциплінарних проступків повинна бути вже підставою для конституційної відповідальності судді, тобто для порушення питання про звільнення його з посади.

На практиці трапляються випадки, коли з метою уникнення відповідальності у виді звільнення з посади ініціюється питання про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності на основі положення ст. 61 Конституції України. На нашу думку, в кожному такому випадку спеціальний конституційний орган повинен окремо вирішувати питання про порушення суддею присяги при вчиненні дисциплінарного проступку, незалежно від здійснення дисциплінарного провадження, навіть при застосуванні до судді заходів дисциплінарного стягнення. Дане підтверджується положеннями теорії конституційного права, конституційної відповідальності і підставами її застосування.

Інститут конституційної відповідальності, зокрема і конституційної відповідальності суддів, як вид юридичної відповідальності є порівняно новим інститутом для української правової науки, який відбувся завдяки розвитку України як правової та демократичної держави, прийняттю Конституції України.

Існування конституційно-правової відповідальності як особливого виду юридичної відповідальності було визнано ще на початку ХХ століття, але багатоплановість та багатофункціональність цього інституту викликали значні труднощі в теоретичному осмисленні та розробці механізму його реалізації [5, с. 130].

Конституційна відповідальність – це передбачений нормами конституційного права специфічний обов'язок суб'єктів конституційного права переносити певні негативні наслідки за скоєне правопорушення. Конституційна

відповідальність виступає засобом забезпечення виконання норм конституційного права.

У правовій науці допустимо розглядати конституційну відповідальність як конституційно-політичну відповідальність та конституційно-правову відповідальність. До першої відносять політичну відповідальність, наприклад прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри Кабінету Міністрів України, Генеральному прокуророві України. Конституційно-політична відповідальність не має ознак юридичної відповідальності та має характер соціальної відповідальності.

У таких випадках вказані суб'єкти зазнають негативних наслідків не у зв'язку з конституційним правопорушенням, а тому юридичною відповідальністю застосування таких заходів, як відправка у відставку уряду через вотум недовіри парламенту, розпуск парламенту главою держави, відкликання депутатів парламенту виборцями, вважати не можна [5, с. 131].

Конституційно-правова відповідальність належить до юридичної відповідальності і має прояв у достроковій зміні конституційного статусу органу, визнання акта органу влади неконституційним або імпичменту посадових осіб. За всіма ознаками процедура звільнення суддів з посади, особливо у випадку порушення ними присяги, споріднена із процедурою імпичменту, тобто особливою процедурою звільнення (усунення) посадової особи з посади.

Детальніше про конституційно-правову відповідальність суддів, підстави її застосування та співвідношення з іншими видами відповідальності читайте у частині другій цієї статті.

За порушення вимог чинного законодавства судді, так само як й інші громадяни, можуть нести адміністративну відповідальність. Адміністративна відповідальність суддів має загальний характер, тобто суддя, як й інші особи, має відповідати за вчинене адміністративне порушення. Тому адміністративне провадження щодо судді-правопорушника здійснюється за стандартними правилами, проте застосування заходів забезпечення провадження в справах

про адміністративні правопорушення та адміністративних стягнень відбувається з урахуванням особливостей статусу судді.

Згідно зі статтями 47, 48 Закону незалежність судді, зокрема, забезпечується недоторканністю та імунітетом судді. Без згоди Верховної Ради України суддя не може бути затриманий чи заарештований до винесення судом обвинувального вироку. Суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна чи адміністративна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи. Суддя не може бути підданий приводу чи примусово доставлений до будь-якого органу чи установи, крім суду. Проникнення в житло або інше володіння судді чи його службове приміщення, особистий чи службовий транспорт, проведення там огляду, обшуку чи виїмки, прослуховування його телефонних розмов, особистий обшук судді, а так само огляд, виїмка його кореспонденції, речей і документів можуть провадитися лише за судовим рішенням.

Отже, недоторканність та імунітет судді при розгляді справ про адміністративні правопорушення виключає можливість застосування до суддів таких заходів забезпечення провадження, як адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, огляд особистого чи службового транспорту, примусового доставлення у будь-який державний орган. Автор поділяє точку зору, що недоторканність суддів поширюється і на види адміністративних стягнень, які можуть бути накладені на них [6, с. 611]. Зокрема, до судді не можуть бути застосовані громадські, виправні роботи або адміністративний арешт.

В Україні судді несуть кримінальну відповідальність на загальних підставах. Кримінальним кодексом України поряд зі службовими злочинами передбачено також злочини, які можуть бути вчинені суддями як посадовими особами, що здійснюють правосуддя. Склади цих злочинів і покарання за них визначаються Розділом XVIII «Злочини проти правосуддя». Зокрема, лише суддями може бути вчинений такий злочин як постановлення завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови [9, с. 987].

Для забезпечення незалежності суддів, їх недоторканності державою встановлений особливий порядок притягнення їх до кримінальної відповідальності. У статті 48 Закону встановлено, що кримінальна справа щодо судді може бути порушена лише Генеральним прокурором України або його заступником. Підсудність справи щодо обвинувачення судді у вчиненні злочину визначається Головою Верховного Суду України. Справа не може розглядатися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. Відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі вмотивованої постанови Генерального прокурора України.

Раніше, за Законом України «Про статус суддів», кримінальна справа стосовно судді могла бути порушена будь-якою особою, якій кримінально-процесуальним законом надане право порушувати кримінальні справи, що значно послаблювало ступінь суддівської недоторканності.

Новим Законом також змінений порядок відсторонення судді від посади – за раніше діючим законодавством (попередні редакції ст. 147 КПК України) передбачалося, що питання про відсторонення від посади осіб, що призначаються Президентом України, вирішується Президентом України на підставі мотивованої постанови Генерального прокурора України. Також усунено прогалину в законодавстві, яка існувала при розгляді питання про відсторонення від посади судді, обраного безстроково Верховною Радою України.

Слід відзначити, що притягнення судді до кримінальної відповідальності починається зі стадії порушення кримінальної справи. Тому для забезпечення гарантії незалежності судді доцільно було б передбачити можливість погодження Вищої кваліфікаційної комісії суддів на порушення кримінальної справи щодо судді, виключивши при цьому можливість оскарження суддею постанови про порушення кримінальної справи у порядку статей 236-7, 236-8 КПК України. Саме Вищій кваліфікаційній комісії суддів, а не районному суду

слід вирішувати питання законності, наявності приводів і підстав порушення кримінальної справи стосовно судді.

У більшості країн світу дозвіл на притягнення судді до кримінальної відповідальності дає Конституційний суд. В інших країнах питання про притягнення судді до кримінальної відповідальності ініціює Генеральний прокурор (Болгарія, Литва) або парламентський омбудсмен (Швеція). Але є країни, де відсутній будь-який імунітет для суддів перед кримінальним переслідуванням (Канада, Франція, Фінляндія, Ісландія, Японія) [7, с. 85–86].

Суддя може бути не лише загальним суб'єктом злочину, але й виступати як спеціальний суб'єкт певних злочинів у сфері службової діяльності та злочинів проти правосуддя.

Актуальним питанням є притягнення суддів до кримінальної відповідальності за статтею 375 Кримінального кодексу України в разі постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Склад злочину за частиною першою ст. 375 КК України є формальним, тому об'єктивна сторона складається з певних дій судді із постановлення неправосудного судового акта. Встановлення наслідків від злочину має значення лише для кваліфікації за частиною другою вказаної статті.

Під неправосудним вироком (рішенням, постановою, ухвалою) суду слід розуміти незаконний або необґрунтований судовий акт, винесений умисно або в результаті недбалості, які потягли або могли потягти за собою істотну шкоду правам чи інтересам громадян або інтересам держави [2, с. 151]. Неправосудним є такий судовий акт, що не відповідає вимогам законності та обґрунтованості. Його неправосудність може бути пов'язана з невірним застосуванням норм матеріального права, порушенням норм процесуального закону або з невідповідністю висновків суду фактичним обставинам справи. За своїм змістом неправосудний судовий акт може полягати, наприклад, у засудженні невинного, виправданні винного, призначенні несправедливо м'якого чи, навпаки, занадто суворого покарання, у незаконному затриманні,

арешті, необґрунтованому накладенні адміністративного стягнення чи відмові у задоволенні обґрунтованих позовних вимог тощо [8, с. 1123].

Застосування такого виду покарання безпосередньо пов'язане із здійсненням суддями правосуддя (суддя є спеціальним суб'єктом цього злочину), тому завжди постає питання відмінності понять «завідомо неправосудного судового акта», «неправосудного судового акта», «незаконного судового акта», «помилки судді», «недбалості чи несумлінності судді». При цьому одна і та сама дія судді за зовнішніми ознаками (об'єктивна сторона) може належати до всіх зазначених вище понять. І лише внутрішня ознака, внутрішнє ставлення судді до вчиненого правопорушення разом із дослідженням усіх матеріалів може розрізнити завідомо неправосудне рішення суду як кримінально карний злочин від інших порушень, допущених суддею при розгляді справи.

Останнім часом набуває вагомого значення питання цивільно-правової відповідальності судді у зв'язку із діями, вчиненими на посаді судді. Проблема майнової відповідальності суддів тісно пов'язана з вирішенням питання про імунітет та незалежність судді, тому існує потреба у додатковому правовому регулюванні, заснованому на вивченні історії виникнення та розвитку механізму відповідальності суддів, міжнародної практики [4, с. 107].

У частині сьомій ст. 48 Закону зазначено, що за шкоду, завдану судом, відповідає держава на підставах та в порядку, встановлених законом. Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду» регулює порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові в порядку застосування до нього заходів, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом України, Кодексом про адміністративні правопорушення України або в результаті незаконного проведення оперативно-розшукових заходів. Ці положення кореспондуються із положеннями ст. 1176 ЦК України.

У цивільних відносинах шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок постановлення судом незаконного рішення в цивільній справі,

відшкодовується державою в повному обсязі у разі встановлення в діях судді (суддів), які вплинули на постановлення незаконного рішення, складу злочину за обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили (частина п'ята ст. 1176 ЦК України).

Законом регулюються питання відшкодування шкоди тільки у випадку встановлення в діях судді складу злочину. Водночас поза межами правового регулювання залишається питання відшкодування шкоди, завданої фізичній або юридичній особі внаслідок постановлення судом незаконного рішення, якщо при цьому суддею вчинено дисциплінарний проступок чи порушено присягу судді. При цьому судове рішення, яке набуло чинності і потягло за собою негативні наслідки, може бути визнане незаконним і необґрунтованим. Також Законом не врегульовано питання матеріальної відповідальності, що її повинен нести суддя, який вчинив злочин, дисциплінарний проступок або порушив присягу судді.

Особливість застосування вказаних норм полягає в тому, що відповідальність за помилки або навіть порушення закону цілком конкретних суддів держава бере на себе, оскільки: (а) вона завжди виступає гарантом відшкодування шкоди; (б) судді виконують свої функції не як приватні особи в своїх інтересах, а від імені держави. Саме тому держава повинна мати право пред'явлення регресних вимог до суддів, з вини яких було заподіяно майнову шкоду фізичним або юридичним особам [4, с. 108].

У зв'язку з цим повної підтримки заслуговує позиція Л.Є. Виноградової, яка пропонує передбачити в Цивільному кодексі України обов'язковість відшкодування державою матеріальної і моральної шкоди, завданої громадянам і юридичним особам винесенням і виконанням незаконних і необґрунтованих судових рішень; притягнення за це винних до матеріальної відповідальності в порядку регресу в повному чи обмеженому розмірі залежно від характеру вини [2, с. 142].

Таку позицію підтримують і експерти Венеціанської комісії, які в останньому Спільному висновку щодо Закону України «Про судоустрій і статус

суддів» (Венеція, 15–16 жовтня 2010 р.) вказали на необхідність більш чіткого регулювання питання відповідальності суддів за завдану шкоду – передбачити певні чітко обмежені винятки із системи імунітетів суддів щодо позовів про відшкодування.

У дисертаційних дослідженнях також висловлюється думка про існування процесуальної відповідальності суддів. Так, М.О. Сапунова вважає, що процесуальна відповідальність суддів є самостійним видом юридичної відповідальності. Вчена розглядає її в двох аспектах (як позитивну і негативну): процесуальну відповідальність суддів як необхідність діяти на користь правосуддя, використовуючи права і виконуючи покладені законом обов'язки, а також необхідність нести заходи правової дії в разі здійснення процесуального правопорушення [10, с. 125]. При цьому допущене суддею процесуальне правопорушення визначається як порушення вимог закону, здійснене у сфері судочинства у формі винного невиконання суддею своїх процесуальних обов'язків або об'єктивної (невинної) поведінки. Необхідність визнання процесуальної відповідальності суддів як самостійного виду їх юридичної відповідальності авторка обумовлює потребами боротьби з процесуальними правопорушеннями, що призводять до скасування судових рішень [10, с. 126].

Проте позиція вченої, на мою думку, не може бути повністю підтримана, оскільки, по-перше, в процесуальній відповідальності по суті відсутня санкція або відповідальність судді за вчинене процесуальне правопорушення, а по-друге, процесуальні порушення, допущені суддею при розгляді справ, є лише підставою для застосування дисциплінарної, конституційної або кримінальної відповідальності. Наприклад, винесення окремої ухвали стосовно судді може бути підставою для порушення дисциплінарного провадження або призначення перевірки щодо порушення ним присяги.

М.О. Сапунова також вважає, що судова помилка є підставою для процесуальної відповідальності судді незалежно від вини і вимагає застосування відновної санкції, що одночасно містить в собі докір на адресу особи, яка допустила судову помилку [10, с. 126]. Проте докір на адресу судді

не є юридичною відповідальністю судді, не заснований на законі і відноситься більше до моральної відповідальності судді за вчинене правопорушення.

Схожу відповідальність або докір особа може нести при закритті стосовно неї дисциплінарного провадження у зв'язку із пропусканням строків для застосування дисциплінарного стягнення або у випадку недостатності підстав для ініціювання питання про звільнення судді з посади за порушення присяги. В даному випадку провадження щодо судді може закриватися компетентним органом і за наявності встановлених порушень ним закону, але без застосування до судді заходів юридичної відповідальності. При цьому, якщо окрема ухвала щодо судді, як зазначалося вище, може бути підставою для притягнення його до відповідальності, то закриття провадження щодо судді, так би мовити, з підстав, які не реабілітують, саме по собі створює для нього певні негативні наслідки. Наприклад, при повторному вчиненні правопорушень (Закон допускає застосування дисциплінарного стягнення за наявності систематичних порушень правил суддівської етики), певного докору на адресу особи тощо. На нашу думку, такі заходи мають ознаки юридичної відповідальності судді і можуть бути віднесені до інших видів відповідальності судді, пов'язаних із здійсненням правосуддя.

До інших видів юридичної відповідальності судді можна віднести і відповідальність суддів, які обіймають адміністративну посаду в судах. У статті 32-1 Закону України «Про Вищу раду юстиції» передбачено, що питання про звільнення з посад голови суду, заступника голови суду розглядається за поданням ради відповідних спеціалізованих судів на засіданні Вищої ради юстиції, на яке запрошується голова суду, заступник голови суду, якого пропонується звільнити з посади.

При цьому закон достатньо детально регулює процедурні питання розгляду Вищою радою юстиції питання про звільнення судді з посади голови суду або заступника. Так, у разі неможливості взяти участь у засіданні Вищої ради юстиції з поважних причин голова суду, заступник голови суду може надати письмові пояснення, які оголошуються на засіданні Вищої ради юстиції

в обов'язковому порядку; питання повторного нез'явлення голови суду, заступника голови суду на засідання Вищої ради юстиції; встановлені вимоги до оформлення документів про звільнення з посади голови суду, заступника голови суду тощо.

Проте ні Закон про судоустрій і статус суддів, ні Закон про Вищу раду юстиції не наводять жодних підстав для звільнення судді з адміністративної посади, крім випадків звільнення з адміністративної посади у разі звільнення з посади судді, а також закінчення строку, на який суддю призначено (обрано) на адміністративну посаду в суді.

У випадку ж порушення головою суду, заступником голови суду вимог чинного законодавства встановлюється лише один вид відповідальності – звільнення за порушення присяги. У частині другій ст. 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції» зазначено, що порушенням присяги судді, що обіймає адміністративну посаду в суді, є також невиконання ним посадових обов'язків, встановлених для відповідної адміністративної посади, пов'язаних із процесуальними діями.

Водночас у разі недостатності підстав для звільнення судді з посади за порушення присяги при неналежному виконанні ним своїх посадових обов'язків голови чи заступника голови суду (допущення менш грубих порушень закону) – закон жодним чином не регулює це питання та не надає жодних засобів протидії таким порушенням. У зв'язку з цим доцільно передбачити у Законі порядок та чіткий перелік випадків дострокового звільнення судді з адміністративної посади у разі неналежного виконання ним своїх посадових обов'язків.

Таким чином, розглянуті актуальні питання притягнення суддів до юридичної відповідальності додатково підкреслюють необхідність подальшого наукового дослідження цієї сфери відносин, насамперед з урахуванням того, що особливий порядок притягнення судді до відповідальності будь-якого виду є реальним процедурним механізмом і способом забезпечення незалежності суддів у процесі ефективного виконання функцій із здійснення правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Рабінович П.М. *Основи загальної теорії права та держави.* – 6-е вид. – Х. : Консум, 2002. – 160 с.
2. Виноградова Людмила Євгенівна. *Юридична відповідальність суддів загальних судів України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Одеська національна юридична академія.* – Одеса, 2004. – 187 с.
3. Подкопаєв С. *Про дисциплінарну відповідальність суддів // Юридичний журнал, 2005. – № 6. – С. 14–16.*
4. *Статус суддів: Учбово-практичний посібник / І.Є. Марочкін, Ю.І. Крючко, Л.М. Москвич, І.В. Назаров, Р.Р. Трагнюк / За ред. проф. І.Є. Марочкіна.* – Х., 2006. – 754 с.
5. Телітко В.Е. *Конституційне та конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / В. Е. Телітко – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 568 с.*
6. *Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В.Б. Авер'янова.* – К.: Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. – 668 с.
7. Виноградова Л. *Про вдосконалення порядку притягнення суддів до цивільно-правової, кримінально-правової, адміністративної відповідальності // Юридична Україна, 2005. – № 4. – С. 85–86.*
8. *Кримінальний кодекс України. Науково практичний коментар. За заг. редакцією академіка, проф. В.В. Сташиса та академіка, професора, доктора юридичних наук Тація В.Я.* – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 1304 с.
9. *Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 4-е вид., доп. і перероблене / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка.* – К.: Юридична думка, 2007. – 1184 с.
10. Сапунова Марина Олеговна *Юридическая ответственность судей в Российской Федерации: теоретико-правовой анализ: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 Москва, 2007. – 183 с.*

Гончаренко О. Актуальні питання притягнення суддів до відповідальності (частина перша)

У статті аналізуються проблемні питання застосування до суддів різних видів юридичної відповідальності з урахуванням введення в дію Закону України «Про судоустрій і статус суддів», особлива увага приділяється дисциплінарній, адміністративній, кримінальній та іншим видам юридичної відповідальності суддів.

Ключові слова: суддя, відповідальність, юридична відповідальність судді, дисциплінарна відповідальність, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність.

Гончаренко А. Актуальные вопросы привлечения судей к ответственности (часть первая)

В статье анализируются проблемные вопросы применения к судьям разных видов юридической ответственности в связи с введением в действие Закона Украины «О судоустройстве и статусе судей», особое внимание уделяется дисциплинарной, административной, криминальной и другим видам юридической ответственности судей.

Ключевые слова: судья, ответственность, юридическая ответственность судьи, дисциплинарная ответственность, административная ответственность, уголовная ответственность.

Goncharenko O. Actual issues of the liability of judges (part one)

The article analyzes problem issues of applying to judges different kinds of legal liabilities in consideration of the entering into force the Law of Ukraine “On judicial system and status of judges”. Particular attention is paying to disciplinary, administrative, criminal responsibilities and other kinds of legal liabilities of judges.

Key words: judge, liability, legal liability of judge, disciplinary responsibility, administrative responsibility, criminal responsibility.